

Тема. Микола Гоголь. «Вечір проти Івана Купала».

Літературна діяльність М.Гоголя, її значення для української культури

Мета: ознайомити учнів з творчістю М.Гоголя, показати його зв'язок з Україною; розвивати усне мовлення учнів, вміння висловлювати власну думку; виховувати любов до історії рідного краю, його культури, сприяти формуванню патріотичної позиції школярів.

Обладнання: портрет М.Гоголя, тексти творів, презентація «Заочна екскурсія «Гоголівськими місцями по Україні».

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів.

1. З'ясування емоційної готовності до уроку «Наш настрій».

(Перед кожним учнем у довільному порядку розкладено кольорові смужки. Учитель просить учнів узяти в руки той колір, який їм сьогодні до вподоби, з яким хочеться подружитися, побути довше.)

Вчитель. Ви підсвідомо обрали собі в «друзі» ті кольори, які відповідають вашому настрою:

Червоний – піднесеність, помаранчевий – радість,
жовтий – приємність, зелений – спокій,
синій – сум, фіолетовий – тривожність,
чорний – незадоволення, білий – складно визначити.

Сподіваюсь, що наш урок не зіпсує настрої тим, у кого він гарний, і значно покращить тим, хто обрав темні кольори. Адже працювати ми будемо зі словом, а мова наша така ж різнобарвна, як і смужки, що перед вами.

2. Перевірка домашнього завдання. Бесіда.

- Що таке романтизм?
- Яка особливість українського романтизму? Яка тематика українських романтичних творів?
- Кого називають зачинателем нової української літератури в Галичині?
- Що ви знаєте про «Руську трійцю»?
- Що таке «Русалка Дністровая»?

II. Оголошення теми і мети уроку.

Вчитель. Книги, як і люди, мають свою долю. Вона залежить від того, як їх сприйме читач. Іншими словами – з яким настроєм візьме їх до рук. Одні книги живуть тисячоліття, інші – лежать на книжкових полицях роками, вкриваючись пилом, навіть не підозрюючи про те, що вони створені для людини.

- А яким книгам саме ви ніколи не дасте вкритися пилом, тому що вам цікаво спілкуватися з їхніми авторами? (*Відповіді учнів*)

Вчитель. До таких книг належать і твори російського письменника ХІХ ст. М.В.Гоголя, знайомству з яким ми і присвятимо сьогоднішній урок.

Слайд 1

Тема уроку: «Микола Гоголь. «Вечір проти Івана Купала». Літературна діяльність М.Гоголя, її значення для української культури».

Слайд 2

За визначенням О. Гончара, «для росіян він – Николай Васильевич, для українців – Микола Васильович, римські друзі називали його сеньйор Ніколо, для людства він просто Гоголь, великий чародій слова, ясновидець, який володів даром проникати в найпотаємніші таємниці людської душі...». Микола Гоголь – класик світової величини, проте і П.Куліш, і Т.Шевченко, і М.Драгоманов вважали його українським письменником, що писав російською мовою. У своїх творах він возвеличив Україну, її культуру, мову, традиції і гострим пером сатирика висміяв російську дійсність. Хоча писав російською, але його твори про рідну землю наскрізно пронизані українським духом або написані з позиції людини з яскраво вираженим українським менталітетом. Микола Гоголь залишався з Україною в серці, хоч би куди не закинула його доля.

Приєм «Очікування». Що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку? Про що хотіли б дізнатися?

Вчитель. *Отже, метою нашого уроку буде познайомитися з біографією та творчістю М.Гоголя, розвивати вміння висловлювати власну думку, сприяти вихованню у собі любові до культури рідного краю.*

Слайд 3

ІІІ. Сприйняття і засвоєння нового матеріалу.

Вчитель.

Все Гоголя про Гоголя питаю —
Який він був? І в чому таїна,
Що сам собі усе про нього втаюю,
Вночі він ближче, гірше — завидна.
Всі таємниці вдень скресають льодом.
Стаєш нікчемним, згірш усіх нікчем,
Люблю його останнім перельотом,
І небо замикаю тим ключем.
Душа летить із вирію за Гоголем,
В гніздо пречистих і скорботних рук.
Душа моя відчайо незагоєна,
Їй дише вслід морозом Басаврюк.
А в небі тихо. І немає стелі.

І тільки видно, як віддалеки
Він хмарою химерної шинелі
Нам зігриває різдвяні зірки.
І тільки тужно, бо не доступитись,
І тільки журно, бо нема й нема.
До неба встати. З неба зір напитись.
Душа живе ще, хоч у смерть німа.

(І. Драч. «До Гоголя»).

Вчитель. Йдучи з життя, геній залишає світові велику загадку, яку людство розгадуватиме без нього щонайменше двісті років. Вже минуло два століття від народження великого російського і українського письменника Миколи Васильовича Гоголя, а таїна його геніальності не розгадана ще й досі...

М. Гоголь писав: «Много труда и пути душевного предстоит мне впереди еще. Чище горного снега и светлей небес должна быть душа моя. И поэтому путешествие мое в святые места хотел бы я совершить как добрый христианин. И потому испрашиваю здесь прощения у всех моих соотечественников во всем, в чем мне случилось оскорбить их...»

Вчитель.

Как утешительно-тиха
и как улыбочиво-лукава
в лугов зеленые меха
лицом склоненная Полтава.
Как одеяния чисты,
как ясен свет, как звон негулок,
и все для медленных прогулок,
а не для бешеной езды.
Здесь Божья слава сердцу зрима.
Я с ветром вею, с Ворсклой льюсь.
Отсюда Гоголь видел Русь,
а уж потом смотрел из Рима.

(Б. Чичибабин. «Путешествие к Гоголю»).

Слайд 4

Вчитель: Досі невідомо, де саме народився Микола Гоголь. Сімейна легенда розповідає, що це трапилося у візку на полтавських дорогах. Певно, є в цьому правда: все життя Миколі Гоголю судилося нескінчена путь. Він сам називав себе вічним мандрівником, домівкою якого був битий шлях... Проте одна дорога була особливою — вона вела до рідного дому. У Василівці була садиба батьків Миколи Васильовича — «Родинне гніздо», як називав її сам письменник. Любі серцю місця, оспівані у його творах. Ще задовго до того, як піти з життя, він залишив близьким заповіт. М. Гоголь мріяв, щоб двері садиби були відчинені для всіх, хто тужить, страждає і потерпає від якогось горя. Адже і шлях письменника не був прямим, вимощеним. Траплялися на нім каміння і вибоїни...

(Повідомлення учнів про життєвий і творчий шлях М.В.Гоголя)

Слайд 5

Вчитель. А зараз я вас запрошую здійснити віртуальну екскурсію гоголівськими місцями в Україні.

Слайд 6 - 7. Великі Сорочинці.

Серед паперів, переданих племінником письменника бібліотеці В.Вернадського, є аркуш із метричної книги Спасо-Преображенської церкви містечка Великі Сорочинці Миргородського повіту Полтавської губернії, на якому записано: «Марта 20. У помещика Василя Яновского родился сын Николай и окрещен 22». Батьківщиною письменника вважають Сорочинці, де й нині щороку в серпні відбувається найбільший у країні ярмарок, свого часу оспіваний Гоголем.

Слайд 8. Василівка.

Василівка асоціювалася передо всім із церквою, яку заклали батьки М.Гоголя на подяку Богові за народження сина. Живими були розповіді про діда, який знав п'ять мов і читав напам'ять цілі поеми. Бабуся співала онукові козацьких пісень, вчила його вишивати і малювати.

Слайд 9 - 10. Диканька.

Недалеко від Василівки була й Диканька. Уздовж дороги до неї росли столітні дуби-велетні, далі чорнів ліс. Усе це хвилювало вразливу натуру, розвивало уяву майбутнього майстра слова.

Слайд 11. Полтава.

Восени 1818 року Гоголя віддали до Полтавського повітового училища, де він пробув рік. Нудні уроки не сподобалися хлопцеві. Він захопився історією міста і в уяві малював величні картини Полтавської баталії. Гоголь любив і Полтаву історичну, що пам'ятала полковника Пушкаря, і Полтаву окраїнну, де співали на вулицях кобзарі, а вечорами танцювали та грали в ігри дівчата і хлопці. На берегах Ворскли відкопували старовинну зброю. А в яру, який називали Панянкою, за повір'ям, з'являвся дух панночки.

Слайд 12. Ніжин.

Містом юності став для Гоголя Ніжин. Тут він прожив сім років, навчаючись у Ніжинській гімназії вищих наук. Відрадою був вільний від занять час, коли гуляв містом і записував у книгу «Всякої всячини», яку завжди носив із собою, те, що потім увійде до творів. Це і частівки, і опис українських обрядів, і «лексикон малоросійський», і загадки, і влучні фрази.

Слайд 13. Київ.

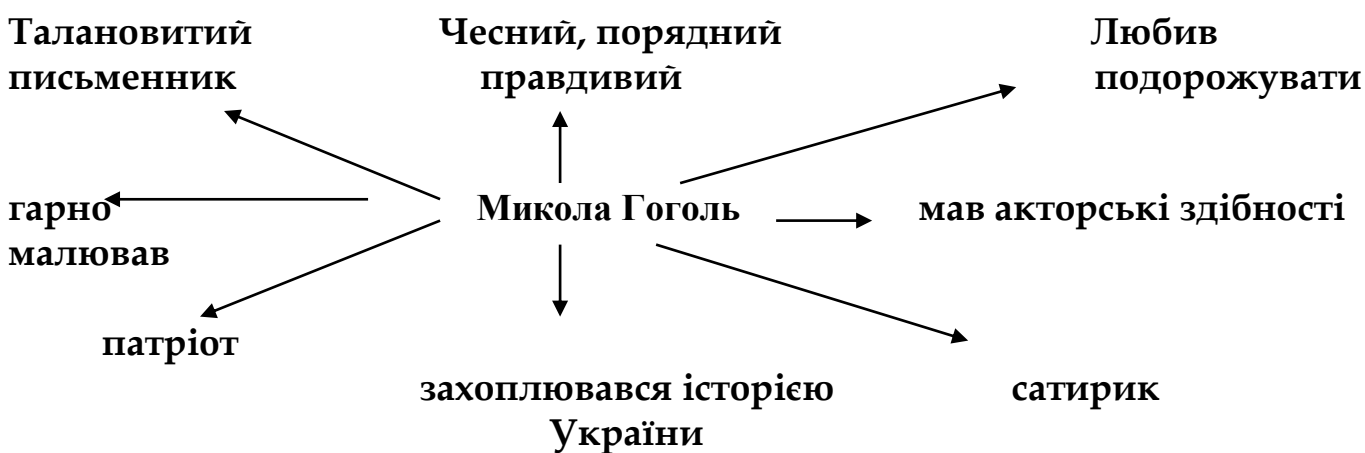
Гоголь мріяв жити у Києві, та судилося лише зрідка навідуватися туди. Уперше він побачив Київ вісімнадцятилітнім юнаком. Місто полонило уяву красою природи, особливо вразив Дніпро. З цієї першої подорожі Київ став мрією, з якою він хотів пов'язати своє життя. Хоча ця мрія не здійснилася, та любов до Києва письменник проніс через усе своє життя. У давній руській столиці він гуляв київськими

вулицями, любив підніматися на Володимирську гірку, сидіти коло Андріївської церкви.

Вчитель. Після всього почутого і побаченого у вас сформувалося уявлення про письменника. Давайте разом складемо

Слайд 14-15

Творчий портрет письменника. (Метод «Групування»)

Вчитель. У листах до матері Гоголь писав: «Дорога моя матінко!» Ви маєте тонкий, спостережливий розум, ви багато знаєте про звичаї й традиції малоросіян наших, і тому, я впевнений, не відмовитеся повідомляти мені їх у нашому листуванні. Це мені дуже потрібно. У наступному листі я чекаю від вас опису повного вбрання сільського дяка, від верхнього одягу до самих чобіт». Так народжувалися «Вечори на хуторі біля Диканьки» - твір, який вийшов друком у 1830 році й зробив Гоголя знаменитим.

Слайд 16

Збірка «Вечори на хуторі біля Диканьки» складається з восьми оповідань, розказаних пасічником Рудим Паньком. Усі знали, що під цим псевдонімом ховається Гоголь, молодий українець. Ми з вами познайомимося з оповіданням «Вечір проти Івана Купала».

Вчитель.

В основу повісті «Вечір проти Івана Купала» покладено українські народні легенди, пов'язані з Івановим днем.

(Повідомлення

учнів)

Слайд 17-20

За язичницьких часів головним літнім святом було свято бога Купайла, що припадало на пору літнього сонцевороту. Із прийняттям християнства язичницьке свято збіглося зі святом Івана Хрестителя, а народ назвав це днем Івана Купала. У народі ходять легенди, що ніч проти Івана Купала сповнена чудес: чути мову звірів і птахів, рослини переходять з місця на місце, вогняною квіткою зацвітає папороть, а той, хто знайшов цю квітку, зможе віднайти заховані скарби. Чудовиська та відьми намагатимуться відібрати квітку, але її власник має тікати з лісу не озираючись. Коли ж обернеться, то збожеволіє або загине. Часто платою за знайдені скарби є пролиття крові, продаж душі, убивство.

Народ вірив, що цієї ночі темні сили мають найбільшу силу. Купайло за часів язичництва вимагав принесення жертв, але і залишатися вдома проти Купала — гріх, бо тільки в цю ніч відкривається Небесна брама і боги чують усі молитви людей, а трави набирають найбільшої цілющої сили. Тому у вечір проти Івана Купала дівчата плели вінки із трав і квітів, ворожили, пускаючи їх за водою, молодь запалювала вогнища і, щоб очиститися, стрибала через вогонь; запалювали колесо і скочували його в річку, що символізувало поворот сонця на зиму.

Гоголь у повісті «Вечір проти Івана Купала» поєднує чарівні і страшні казки про нечисту силу і віднадження скарбу з елементами сучасної йому романтичної літератури. Ця та інші повісті збірки «Вечори на хуторі біля Диканьки» стали своєрідним випробуванням майстерності письменника.

Вчитель. Письменник називає твори зі збірника «Вечори на хуторі біля Диканьки» повістями із цікавим підзаголовком – «Повісті, видані пасічником Рудим Паньком», очевидно, від слова «повістувати», тобто розказувати. Літературознавці іменують окремі з них оповіданнями, як-от «Вечір проти Івана Купала», тому що твір невеликий за обсягом, має одну сюжетну лінію, події розгортаються за короткий проміжок часу – приблизно впродовж року.

Оповідання належить до суто фантастично-трагічних творів із вкрапленням реалістичних картин життя. Потрібно зазначити, що Гоголь в українській літературі започаткував магічний реалізм.

Слайд 21

Словникова робота.

Магічний реалізм – мистецький напрям, у якому поєднуються елементи реального і фантастичного, побутового й міфологічного, дійсного та уявного, таємничого.

Миколу Гоголя вважають засновником магічного реалізму.

Бесіда.

- По що розповідається у творі?
- Назвіть героїв оповідання. Хто з них реальні, а хто фантастичні?

Слайд 22

Реальні	Фантастичні
Петро Безрідний, наймит; Терентій Корж, багатий козак; донька Коржа; Івась, син Коржа; рідна тітка дякового діда.	Басаврюк, «бісівський чоловік»; Відьма.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Слайд 23-33

Тести.

- Укажіть дату народження М.Гоголя:
 - 20 січня 1798 року;
 - 1 травня 1809 року;
 - 1 квітня 1809 року;
 - 30 квітня 1809 року .
- Дитинство Гоголя проходило в селі:
 - Пилипівка;
 - Степанівка;
 - Михайлівка;
 - Василівка.
- Перший друкований твір Гоголя мав назву:
 - «Сорочинський ярмарок»;
 - «Ганц Кюхельgarten»;
 - «Басаврюк»;
 - «Вечори на хуторі біля Диканьки».
- Цикл оповідань та повістей, до якого входить оповідання «Вечір проти Івана Купала» називається:
 - «Вечори на хуторі біля Диканьки»;
 - «Страшна помста»;
 - «Ніч перед Різдом»;
 - «Сорочинський ярмарок».
- Оповідь в оповіданні «Вечір проти Івана Купала» ведеться від імені:
 - Рудого Панька;
 - Хоми Григоровича;
 - самого автора;
 - Терентія Коржа.
- Петро, аби одружитися з Пидоркою, збирався розбагатіти таким чином:
 - піти чумакувати;

- б) продати батьківську хату;
- в) заволодіти чужим майном;
- г) іти в Крим і Туреччину, завоювати золота.

7. До Петра повернулася пам'ять, коли:

- а) йому допомогла знахарка;
- б) він упізнав відьму;
- в) він зустрів Басаврюка;
- г) йому наснилися події купальської ночі .

8. Басаврюк знову з'явився у селі:

- а) після весілля Петра й Пидорки;
- б) після того, як до Петра повернулася пам'ять ;
- в) після смерті Петра;
- г) після смерті Пидорки.

9. Після смерті чоловіка Пидорка:

- а) вийшла заміж удруге;
- б) втратила пам'ять ;
- в) пішла на заробітки;
- г) стала черницею.

10. Укажіть твір Гоголя не на українську тематику:

- а) «Вечір проти Івана Купала»;
- б) «Тарас Бульба»;
- в) «Ревізор»;
- г) «Ніч перед Різдвом».

11. Назвіть твір, другий том якого Гоголь знищив:

- а) «Вечори на хуторі біля Диканьки»;
- б) «Вій»;
- в) «Шинель»;
- г) «Мертві душі».

V. Підсумок.

Вчитель. Чи збулися ваші передбачення? Чи досягли ви мети?

Метод «Мікрофон»: «Сьогодні на уроці я...».

VI. Домашнє завдання.

Слайд 34

Обов'язкове: опрацювати за підручником с. 165 – 177.

На вибір: дати розгорнуту відповідь на питання: «Сила влади грошей від розуму чи від диявола?»

